

Riksdagen

Uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden 2025/26:39

Onsdagen den 13 maj

§ 1 Utrikesfrågor – utveckling

Bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa

**Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor –
utveckling den 26 maj 2025**

**Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor – utveckling den 18 maj 2026**

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Jag förklarar EU-nämndens sammanträde öppnat. Vi hälsar statsrådet Benjamin Dousa och hans medarbetare hjärtligt välkomna.

Vi börjar med återrapporten.

Anf. 2 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN

DOUSA (M):

Ordförande! EU-nämnden har mottagit skriftlig återrapportering från rådets möte den 26 maj 2025. Jag har inget att tillägga, men jag tar gärna emot frågor om det finns några.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Jag ser inga frågor, och vi tackar så mycket för informationen.

Vi går vidare till rådsdagordningen, och vi börjar med dagordningspunkt 3, Aktuella frågor.

Anf. 4 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN

DOUSA (M):

Ordförande! Jag tackar för möjligheten att komma till nämnden och samråda inför kommande möte i utrikesrådet för utvecklingsfrågor den 18 maj i Bryssel.

På dagordningen för mötet står denna gång tre diskussionspunkter: EU:s yttre åtgärder i ljuset av den geopolitiska utvecklingen, Global Gateways roll i EU:s yttre åtgärder och påverkan av kriget i Iran på utvecklingen globalt.

Vi har så här långt inte fått information om att den höga representanten Kaja Kallas väntas ta upp något under dagordningspunkten Aktuella frågor.

Anf. 5 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar så mycket för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 2025/2636 för yttre åtgärder med beaktande av den geopolitiska utvecklingen i maj

Anf. 6 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Ordförande! Dagordningens första diskussionspunkt är EU:s yttre åtgärder i ljuset av den geopolitiska utvecklingen och EU:s långtidsbudget, den så kallade MFF:en, med fokus på det föreslagna nya utrikesinstrumentet Europa i världen.

I maj 2025 hölls en informell diskussion vid FAC – utveckling om EU:s yttre åtgärder. Kabinettssekreterare Dag Hartelius var i utskottet i november 2025 och presenterade kommissionens förslag om det nya utrikesinstrumentet i MFF:en.

Under det danska ordförandeskapet gjordes en första läsning av det nya utrikesinstrumentet. En andra läsning skedde i början av året under Cyperns ordförandeskap. Rådsförhandlingen om ett tredje kompromissförslag är nu inne i ett formativt skede inför sifferdiskussionerna i juni med sikte på en trilog med Europaparlamentet i höst. De mer politiskt känsliga frågorna väntas tas upp vid Europeiska rådet i juni.

Biståndsministermötet den 18 maj blir ett tillfälle för ministrarna att bland annat diskutera utrikesinstrumentets effektivitet och synlighet samt rådets roll i den strategiska styrningen. Regeringen anser liksom tidigare att den föränderliga värld vi nu lever i kräver bättre beredskap och mer flexibilitet för att kunna vidta snabbare åtgärder och hantera akuta kriser.

Nya finansiella och budgetära realiteter med minskade biståndsvolymer och budgetar kräver en mer effektiv och katalytisk användning av existerande medel. Mobiliseringen från andra finansieringskällor, inklusive den privata sektorn, blir allt viktigare.

Regeringen stöder en mer sammanhängande, flexibel och effektiv EU-finansiering på utrikesområdet. EU:s politiska och ekonomiska intressen behöver främjas genom synergier mellan utvecklingssamarbete, handel och migration. Vi verkar för en ändamålsenlig modell där rådet får inflytande över den strategiska styrningen och uppföljningen av instrumentet, medan kommissionen svarar för detaljstyrning och genomförande.

Regeringens budgetrestriktiva linje ligger fast. Regeringen verkar för att EU-budgeten särskilt prioriterar stöd till Ukraina och till närområdet. Storleken och sammansättningen av Ukrainastödet bör anpassas efter Ukrainas särskilda och omfattande behov. En större del än vad kommissionen har föreslagit ska allokeras till stöd för Ukraina.

Det är också angeläget att EU:s utvidgning framhålls som en investering i fred, säkerhet, stabilitet och välbefinnande i Europa baserat på den meritbaserade processen, att konditionalitet gäller för stöd till kandidatländerna.

På migrationsområdet vill regeringen prioritera insatser i de länder och migrantrutter som är prioriterade för Sverige. EU-biståndet ska bidra till att motverka irreguljär migration, främja återvändande och minska grundorsakerna till irreguljär migration.

Också i EU-kontexten ska biståndet användas som hävstång för att förmå ursprungsländer att följa folkrättsliga principer och återta sina egna

medborgare. Ett effektivt och förutsägbart EU-bistånd bygger på strategiska, ömsesidigt givande partnerskap med ett starkt lokalt och nationellt ägarskap.

2025/26:39
13 maj

EU:s trovärdighet baseras på hur vi beaktar ländernas egna prioriteringar men också deras eget ansvar för den egna utvecklingen. Regeringen stöder ett bättre fokus i EU:s prioriteringar och evidensbaserade åtgärder för mer nytta. Det humanitära biståndet måste vara frikopplat från politiska intressen.

Regeringen välkomnar Team Europa-ansatsen i instrumentet och ser gärna att EU använder hela sin verktygslåda i partnerskap med andra länder – handel, investeringar och bistånd. Vårt erbjudande behöver vara hållbart, regelbaserat och transparent och ge konkreta resultat.

Regeringen verkar för att EU ska ha en fortsatt hög ambition i sitt klimatbistånd. Regeringen vill öka EU:s synlighet och strategiska kommunikation. Det är ett säkerhetspolitiskt intresse för EU att motverka desinformation riktad mot unionen och att försvara demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstaten i partnerländerna. Regeringen verkar för att grundläggande principer och värderingar, såsom mänskliga fri- och rättigheter, demokrati, rättsstatens principer, jämställdhet och SRHR, värnas i det nya utrikesinstrumentet.

Regeringen prioriterar civilsamhällets möjlighet att verka för en hållbar och demokratisk utveckling i genomförandet och uppföljningen av EU:s insatser.

Anf. 7 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Vi uppskattar att biståndsministern är här och att han även var i utskottet i förra veckan. Det är väldigt bra, framför allt för att de här frågorna tyvärr kommer upp så otroligt sällan inom EU. Det är inte ett ansvar som jag lägger på ansvarig minister, men jag beklagar ändå att det är ett helt år sedan det senast var ett sådant möte, inte minst i den tid vi befinner oss i.

Vi står självfallet bakom stödet till Ukraina. Vi är helt överens om att det är otroligt viktigt att Ukraina får det stöd de behöver för att kunna stå upp för sin frihet och självständighet – för allas vår frihet och självständighet – och för att kunna möta de stora utmaningar som kriget medför.

Jag har ett antal medskick, synpunkter och frågor. Vi känner oro när vi läser och hör ståndpunkten, som inte riktigt speglar det världsläge som vi befinner oss i. Vi har det högsta antalet väpnade konflikter sedan andra världskriget, och ett av fem barn växer upp i en väpnad konflikt, i ett krigsområde. Samtidigt visar OECD:s dagspreliminära siffror på en 23-procentig minskning av det totala officiella biståndet förra året.

Den sista punkt som vi ska hantera i dag, alltså inte den vi talar om just nu, visar just på de stora utmaningar vi får när vi inte fokuserar på det långsiktiga biståndet och den långsiktiga utvecklingen i världen och att det faktiskt innebär risker också för oss.

Ministern talade om grundorsakerna till migration, och där är just det långsiktiga utvecklingsbiståndet otroligt viktigt för att se till att konfliktytorna minskar, att länder kan utvecklas – apropå demokrati – och att människor kan få en långsiktig försörjning, sätta mat på bordet, klimatanpassa sina levnadsmiljöer och så vidare.

Jag skulle gärna vilja höra hur biståndsbud-
2025/2639
13 maj
Jag skulle gärna vilja höra hur biståndsbud-
och framför allt om Sverige kommer att vara pådrivande för att säkerställa att de länder och kontexter där behoven är som störst får särskilt stöd i EU:s budget. Det är en otroligt stor biståndsbudget, så den är verkligen viktig, särskilt i ett läge där många, tyvärr också Sverige, skär ned. Därför är EU:s budget otroligt viktig.

Jag undrar också om man kommer att vara pådrivande i frågor som exempelvis barns rättigheter, där jag vet att det tidigare har funnits en oro. Jag uppfattade att hänvisningar till barnkonventionen nu kommer att finnas kvar, men ni får gärna bekräfta det. Även när det gäller frågor som mänskliga rättigheter, mänsklig utveckling och inte minst jämställdhet behöver man vara pådrivande för att de verkligen ska prioriteras i EU:s biståndsarbete, särskilt för de mest utsatta.

Anf. 8 REBECCA LE MOINE (MP):

Ordförande! Tack, ministern, för dragningen!

Jag har också några frågor inledningsvis. Kommer regeringen att vara pådrivande för att de länder och kontexter där utvecklingsbehoven är störst ska prioriteras? Kommer regeringen att säkerställa att tillräcklig budget för centrala utvecklingsområden som mänsklig utveckling, klimatomställning, klimatanpassning, barns rättigheter, jämställdhet och humanitärt stöd går dit där behoven är störst?

Anf. 9 CATARINA DEREMAR (C):

Ordförande! Tack, ministern, för dragningen!

Jag har också ett par frågor. Menar regeringen att en högre andel av biståndet ska gå till Ukraina? Är det inom befintligt belopp i det föreslagna biståndet, eller vill regeringen lägga till pengar i biståndsbudgeten?

Jag undrar också hur regeringen väljer att trycka på om jämställdheten i biståndet. Har man jobbat för att öronmärka en viss andel som ska gå till organisationer som arbetar med jämställdhet. Hur ser det ut?

Anf. 10 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN

DOUSA (M):

Ordförande! Det var flera frågor på samma tema. Jag tänker därför hantera delar av frågorna i klump och sedan svara specifikt på vissa av dem.

Precis som ledamoten Völker sa inledningsvis pågår ett rekordstort antal konflikter. Vi vet att det ofta är kvinnor och barn som blir mest lidande i konflikter, krig och naturkatastrofer, och när man inte tror att det kan bli värre så blir det värre. Detta har vi sett inte minst under det senaste året. Det är klart att vi då både måste göra viktiga humanitära insatser och inte helt tappa fokus på utvecklingsbiståndet. Det är alltid en trade-off, så att säga, hur mycket som ska gå till respektive sida – hur många liv som kan räddas med ytterligare matpaket kontra hur viktigt det är att långsiktigt ha ett omfattande klimatbistånd, utbildningsinsatser och så vidare.

Jag tror att det är viktigt att EU som institution går in med självförtroende och självkänsla i det här. Ju mer EU vi kan se i utsatta länder, desto bättre för världen, därför att vi i grund och botten har ett fokus på transparens, rättsstatens principer, kvinnors och flickors rättigheter och mänskliga rättigheter och friheter. Det här är en del, men Team Europa

och Global Gateway är mycket bredare än så. Det handlar om bistånd, men det handlar minst lika mycket om handel och investeringar och om att bygga upp institutioner i respektive land.

Som vi diskuterade i utrikesutskottet finns det andra länder som så att säga passar på lite nu när de globala biståndsvolymerna går in, och då vill vi ju inte att fientligt inställda och destruktiva länder ska fylla det vakuum som uppstår när USA drar sig tillbaka så snabbt och i den omfattning vi ser. De här frågorna är otroligt viktiga, liksom att Europa går in med en helhetsansats, alltså inte bara bistånd utan också handel, investeringar och politiskt stöd.

På tal om politik och ekonomi tänker jag nu svara på batteriet med frågor kopplade till jämställdhet och SRHR. Vi vet att varenda amerikansk administration sedan Ronald Reagan har gått fram med det som kallas Mexico City policy eller global gag rule, vilket innebär att man kapar finansieringen till allt som rör ord som till exempel SRHR, säkra aborter och säker förlossningsvård. Det som är helt annorlunda den här gången jämfört med tidigare är att man inte bara kapar finansieringen utan också sätter politisk press på de mottagande länderna att inte arbeta med de här frågorna.

Detta får konsekvenser för vårt arbete i Sverige och Norden. I ärlighetens namn är vi inte så många länder som håller den här fanan högt, och om inte vi står upp för kvinnors och flickors rättigheter i hela världen kommer få andra länder att göra det. Det är klart att det här ska präglade inte bara vår egen biståndsbudget utan även EU:s viktiga arbete. Här kan man verkligen säga att vi i Sverige gör skillnad tillsammans med våra vänner i till exempel Danmark, Nederländerna och liknande länder.

På samma sätt, kopplat till barns rättigheter och barnkonventionen, som nämdes, ska vi i Sverige, utan att förhäva oss själva, vara stolta över att det är just tack vare att Sverige har drivit på som barnkonventionen kommer in. I ärlighetens namn har också civilsamhällesorganisationer som Rädda Barnen lyft upp dessa frågor till oss. Hela det här frågebatteriet är otroligt viktigt.

Vi kommer, precis som jag sa i regeringens ståndpunkt, att fortsätta kämpa för SRHR-frågor, för att värna klimatbiståndet och för att värna barns rättigheter. Det är viktigt på riktigt för Sverige och för världen, och om vi inte gör det kommer få andra länder att göra det. Vi har ganska få allierade i den starka motvind som vi just nu arbetar i.

På frågan om Ukraina specifikt: I vår egen biståndsbudget har regeringen nästan dubblat stödet till Ukraina rent biståndsfinansierat de senaste ett och ett halvt åren. Från ungefär 10 procent av vår budget närmar vi oss nu 20 procent. Vi kanske till och med kommer över 20 procent till Ukraina av vårt totala bistånd. Vi vill såklart även att EU allokera mer av resurserna dit.

Samtidigt har vi, som jag också sa i regeringens ståndpunkt, en budgetrestriktiv linje, inte bara för biståndet i EU utan för EU-kostymen i stort. Vi vill såklart förfoga över mer pengar själva hemma i Sverige, oavsett vilka partier som styr, och att mindre hamnar i Bryssel. Men vi vill öka biståndet till Ukraina. Det är, som sagts tidigare, också en investering i vår egen säkerhet.

Anf. 11 REBECKA LE MOINE (2018)26:39

Tack för svaret! Jag tycker inte att det framgår så tydligt om man tänker öronmärka och allokera medel för de här rättigheterna som man talar sig varm för. Att öronmärka en del av biståndet tror jag skulle vara väldigt bra.

Sedan vill jag kanske ändå passa på att anmäla en avvikande ståndpunkt. Om man står för barns rättigheter, flickors rättigheter och kvinnors rättigheter, vilket jag verkligen hoppas, behöver det också kunna stå helt på egna ben, så att säga, och inte villkoras med handel. Vi menar att bistånd inte ska villkoras mot andra intressen, varken för att uppnå migrationspolitiska mål eller för att främja inrikespolitiska intressen, utan utgå från mottagarens behov.

Anf. 12 ORDFÖRANDEN:

Vill statsrådet säga något ytterligare?

Anf. 13 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN

DOUSA (M):

Ordförande! Egentligen inte, mer än att vi ännu inte riktigt är där i processen där vi pratar om konkreta öronmärkning. Detta är mer en strategisk diskussion om biståndet. Men i regeringens position är det som sagt tydligt att värnar kvinnors och flickors rättigheter och SRHR-arbetet och att vi också har fått med oss andra länder kopplat till det.

Jag noterar också att Miljöpartiet har en annan hållning vad gäller till exempel migration. Där kan jag också säga i sammanhanget: Som ni väl känner till har det varit en diskussion här hemma i Sverige om huruvida det är rätt eller fel att villkora bistånd mot att länder tar emot sina egna medborgare. Det är väldigt tydligt i ett Brysselsammanhang att vi inte tillhör något slags outlier. Tvärtom är detta mittenfåran av europeisk politik, och det är kanske Sverige som har varit lite annorlunda som inte tyckt att man ska villkora bistånd mot att länder tar emot sina egna medborgare.

Anf. 14 CATARINA DEREMAR (C):

Vi anser liksom regeringen att Ukraina ska få det här stödet. Det är viktigt – så länge det behövs, såklart. Samtidigt är det viktigt att EU:s bistånd, som är världens största, används där det behövs som mest. Vi måste inte minst av strategiska skäl stå upp för biståndet till världen utanför Europa. Vi hade därför gärna sett en särskild finansiering av ett samlat stöd till Europa utanför biståndsbudgeten. Vi kan även tänka oss att bryta mot den budgetrestriktiva linjen just i den här delen.

Vi har tidigare starkt motsatt oss att använda bistånd som betalning till mottagarländer som tar emot dem som vi vill utvisa. Därför vill vi anmäla en avvikande ståndpunkt mot sammanblandningen mellan migration och bistånd när det gäller bistånd till mottagarländer som EU-länder vill utvisa till.

Anf. 15 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Jag vill egentligen bara ställa en kompletterande fråga och lämna en synpunkt.

Det komplicerade med villkorat bistånd är att det finns två delar i det. Den ena är, om man faktiskt ger ett bilateralt statligt bistånd, att villkora att utbetalningen ska genomföras. Den andra är att utforma bistånd specifikt för återtagande snarare än att se till vad biståndet får för effekter. Där blir det ibland en krock när man pratar om effektivt bistånd, och detta har vi problem med. Att det exempelvis inte får leda till korruption har ju vi varit otroligt tydliga med, men jag tänker att vi sparar den debatten.

Det jag funderat på, och fortfarande försöker fundera på efter ministerns svar, är att det svåra ändå är hur man gör om det här instrumentet. Hur säkerställer vi – jag är nu inne lite på Miljöpartiets tema – att inte hela denna budget äts upp av alla dessa andra intressen? Långsiktigt är ju både EU:s och Sveriges intresse att skapa stabilitet i de här regionerna, där vi just nu ser så otroligt mycket krig och konflikt. Det ligger faktiskt i vårt intresse. Hur säkerställer vi att inte frågor om handel, migration och andra intressen äter upp hela den här budgeten utifrån att man kanske snarare tänker kortsiktigt än långsiktigt?

Anf. 16 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Ordförande! Det är exakt den typen av frågor vi har också för vårt eget bistånd. Jag tror att detta går att kombinera på ett bra och gediget sätt. Som jag underströk i regeringens position vill vi ju att detta instrument ska kunna användas flexibelt så att man kan anpassa det efter situationen på marken, helt enkelt. Jag tror att det går, precis som Sverige har visat, att kombinera de olika intressena med varandra.

Man ska inte stirra sig alltför blind på handel och investeringar. Det är ändå en strategisk diskussion vi kommer att ha kopplat till detta. Det handlar mycket om att inget land någonsin i mänsklighetens historia har lyfts ur fattigdom enbart genom bistånd. Ska länder lyftas ur fattigdom handlar det om att ha fungerande institutioner på plats, att börja handla mer med andra, att genomföra marknadsliberala reformer – till exempel. Då kan man inte ha en biståndspolitik som är helt isolerad från andra politikområden, som att EU skulle ha en handelspolitik som sitter i sitt stuprör och en biståndspolitik som sitter i sitt stuprör.

Vi har försökt jobba väldigt intensivt med detta hemma i Sverige med Team Sweden-ansatsen. En liknande ansats tas genom Team Europa-ansatsen och Global Gateway, alltså att alla instrument ska ligga under samma paraply. Det tror jag kan funka väldigt bra.

Anf. 17 ORDFÖRANDE:

Då konstaterar jag att det, med avvikande ståndpunkter anmälda från Miljöpartiet och Centerpartiet, finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Global Gateways roll i våra yttre åtgärder.

Anf. 18 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Ordförande! Dagordningens andra diskussionspunkt är Global Gateway-strategins roll i EU:s yttre åtgärder.

2025/2639
Diskussionen förs i ett utmanande politiskt läge där EU:s partnerskap med tredjeländer i ökande grad präglas av konkurrens om inflytande, investeringar och värderingar. För många partnerländer är behovet av hållbar ekonomisk utveckling, grön och digital omställning, tillgång till finansiering och långsiktiga investeringar fortsatt stort. Samtidigt lämnar ett förändrat ODA-landskap och skiften i multilaterala forum ett politiskt utrymme för EU.

Som jag redan nämnt under den första diskussionspunkten anser regeringen mot denna bakgrund att det är angeläget att EU uppfattas som en pålitlig partner med ett tydligt och attraktivt erbjudande. Det är viktigt att EU ökar möjligheterna i relation till partnerländer och att vi diskuterar hur dessa kan maximeras, exempelvis genom användning av utvecklings-samarbete som en del av utrikespolitiken i stort.

Det är centralt att Global Gateway bidrar till hållbar ekonomisk utveckling i partnerländerna, samtidigt som arbetssättet stärker EU och EU:s närvaro på globala marknader. Det inkluderar bättre förutsättningar för europeiska företag att delta i och vinna kontrakt i partnerländer. Svenska företag har ett mycket starkt erbjudande inom en rad sektorer som är viktiga för hållbar utveckling, såsom hållbara transporter, infrastruktur, energiomställning, hälsa, telekom och hållbar gruvdrift. I ljuset av ett krympande demokratiskt utrymme finns också förutsättningar för att stärka arbetet med demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet i partnerländerna.

Global Gateway bygger på en värdebaserad modell med fokus på transparens och höga sociala och miljömässiga standarder. Ansatsen bygger också på en sammanhållen 360-gradersansats där kapacitetsuppbyggnad, inte minst vad gäller demokratiska principer som rättsstat, god samhällsstyrning och antikorrupsionsinsatser, går hand i hand med investeringar.

Global Gateway har tidigare kommit upp i andra tematiska och geografiska rådsdiskussioner med fokus på genomförande, utvecklingsfinansiering och synliggörande av EU:s investeringar. Regeringen välkomnar Global Gateway som ett verktyg inom EU:s bredare externa politik men betonar vikten av samstämmighet, överblick och långsiktig inriktning. Regeringen verkar för att Global Gateway ska bli tydligare, mer operativt och mer transparent.

Vid mötet den 18 maj finns möjlighet att reflektera över hur den politiska uppföljningen av Global Gateway bäst kan utformas, inklusive vid forumet Global Gateway Board.

För den privata sektorn handlar utmaningarna ofta om snedvriden konkurrens på marknader utanför EU. EU behöver säkerställa att finansiering från EU i så stor utsträckning som möjligt inte gynnar geopolitiska konkurrenter.

Regeringen anser att Global Gateway kan bidra till att stärka EU:s ekonomiska säkerhet, motståndskraft och konkurrenskraft samt reducera strategiska beroenden. Regeringen anser att denna fråga måste hanteras strategiskt inom EU.

Anf. 19 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Också detta är en otroligt viktig fråga. Den har som sagt även dykt upp här i EU-nämnden i olika sammanhang, men det är alltid lite svårt att få

grepp om vad som egentligen avses. Det är väl bra att man har en strategisk diskussion.

2025/26:39

13 maj

Som biståndsministern själv uttryckte är sambandet med den förra punkten väldigt tydligt. Jag undrar hur man ser till att inte skifta fokus från de mest utsatta länderna, de som befinner sig i de största kriserna? Det finns ju en risk att detta snarare fokuserar på länder där man har lite mer utrymme för ekonomisk vinning. Hur säkerställer man att vi fortsätter ge stöd till de absolut mest utsatta?

Kommer regeringen också att driva på för att se till att detta blir ett komplement och inte ersätter EU:s långvariga utvecklingsarbete? Det är ju en otroligt viktig del, apropå de mest utsatta länderna.

Anf. 20 REBECKA LE MOINE (MP):

Ordförande! Tack, ministern, för dragningen!

Jag har två frågor. Den första är: Vilka företag kommer att kunna inkluderas och vara aktuella för att delta i projekt? Vad är det för kriterier, och hur ska man kunna säkerställa att det är seriösa aktörer?

Den andra frågan är: Hur ser regeringen på risken att Global Gateway skulle kunna driva på för ohållbart stora skulder för utvecklingsländer?

Anf. 21 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN

DOUSA (M):

Ordförande! Jag tar det kronologiskt och inleder med de första frågorna jag fick, som jag tolkar som två olika frågor – eller egentligen var de lite på samma tema, det vill säga att vi inte ska glömma de mest utsatta länderna och att det ska vara ett komplement. Precis så är det. I det traditionella biståndsarbetet handlar det om allt från humanitärt stöd till nexus, det som är lite mitt emellan, till mer långsiktig utvecklingsfinansiering. Global Gateway riktar sig egentligen till alla länder, även länder som har kommit lite längre på sin resa.

Detta är vårt svar, vårt erbjudande, till länder som inte vill luta sig alltför mycket – i ärlighetens namn – på Ryssland och Kina, till exempel. Det är viktigt. Det är också viktigt att vi nu inte bara pratar om detta, vilket vi gjort i många år, utan att det blir mer operativt. Nu ska vi gå in i genomförande. Nu ska det hända saker – aktiviteter, investeringar och utveckling – och inte bara bli en massa diskussioner och workshops.

Det här är ett otroligt viktigt komplement till vårt traditionella biståndsarbete i stort. Vi kommer absolut inte heller att glömma de utsatta länderna i detta, utan man ska se det just som ett komplement. Vissa insatser kommer såklart att vara mer aktuella för de mer utsatta länderna, och andra insatser kommer att vara mer aktuella för länder som kommit lite längre i sin utveckling.

Sedan var det en fråga om vilka företag det kan gälla. Det är svårt att sitta här på EU-nämnden och spekulera i exakt vilka det kan vara, men Sverige är ju världsledande på många områden. Ta telekomområdet, till exempel. Om man vill ha en trusted vendor, så att säga, om man vill kunna lita på infrastrukturen när alltmer blir uppkopplat och använder sig av telekomutrustning, är Sverige tillsammans med Nokia egentligen de enda två alternativ man har.

Om vi tänker oss på transportsidan har vi både elektrifierade bussar, lastvagnar och mycket mer. Man kan tänka brett. Jag tror att det kan finnas

många företag som kan få ekonomisk hjälp på det sättet. Det är Business Sweden som leder arbetet, och det är viktigt att våra företag är på tårna i arbetet.

Det här är visserligen ett annat ämne, men om vi tittar på FN-upphandlingar är svenska företag rätt dåliga på att vinna dessa upphandlingar, trots att vi är världsledande i mycket som behövs i FN-systemet och trots att vi är stora givare till FN-systemet. Det är viktigt att svenska företag är på tårna och att Business Sweden kan hjälpa FN-systemet på traven.

Sedan var det frågan om risker kopplat till skulder. Som alla här inne känner till råder det en mycket ansträngd skuldsituation för flera länder, framför allt för många av de mest utsatta. Jag skulle säga att det beror på framför allt två huvudsakliga anledningar. Det handlar delvis om länder som lånar ut pengar. Där är det inte primärt EU och Världsbanken som har varit de stora syndarna, utan det är fråga om länder österut som har lånat ut pengar och som inte har haft helt transparenta lånevillkor. Det har varit mer av what's in it for me snarare än att utveckla landet, vilket allteftersom har försatt många länder i en mycket ohållbar och svår skuldsituation.

Med detta sagt är det grundläggande ekonomisk teori att om man är ett fattigt land som vill nå utveckling finns det poänger med att ta på sig lån för att kunna växa snabbare och sedan beta av lånen. Ju mer man växer, desto mindre skuldbörda blir det som andel av bnp – helt enkelt. Men det bygger på att de länderna själva använder investeringarna på ett effektivt och smart sätt som faktiskt ökar landets välbefinnande. Där kan man också säga att det finns många fattigare länder som inte har använt de lånade pengarna på ett sätt som främjar landets och befolkningens välbefinnande.

Vi tar vårt ansvar i detta, men länderna har också ett mycket omfattande ansvar att se till att pengarna de faktiskt får låna också används på ett produktivt sätt.

Anf. 22 REBECKA LE MOINE (MP):

Ordförande! Vi från Miljöpartiet vill ändå anmäla en avvikande ståndpunkt. Vi tycker återigen att när det handlar om bistånd är Global Gateways främsta uppgift att bekämpa fattigdom, bygga hållbara samhällen och stärka mänskliga rättigheter. Man ska inte blanda ihop detta med att främja EU:s egna ekonomiska intressen.

Det är också viktigt att utvecklingsbehov inte är lämpliga för privata sektorsinvesteringar som är uppbackade genom lån och garantier. EU måste satsa på att tillgodose grundläggande behov för utveckling, till exempel hälsa och utbildning.

Projekt måste gynna den lokala ekonomin i partnerlandet och lokala företag genom arbetskraften. Vi önskar att regeringen kan trycka extra mycket på det.

Vad gäller min fråga om företag, finns det tyvärr många dåliga exempel på svenska företag som har brutit mot mänskliga rättigheter utomlands. Där finns CSDDD, höga due diligence-krav, som kan användas som kriterier. Det finns också andra kriterier som handlar om just respekten för mänskliga rättigheter, miljön och hållbarhet.

Vi vill gärna trycka på vikten av att Global Gateway inte driver på för de stora och ohållbara skulderna för utvecklingsländer.

Anf. 23 ORDFÖRANDEN:

Med en avvikande ståndpunkt anmäld från Miljöpartiet finns det stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till punkt 6 på rådsdagordningen, Irankrigets inverkan på utvecklingen i hela världen.

Anf. 24 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Ordförande! Dagordningens tredje diskussionspunkt är, som sagt, påverkan av kriget i Iran på utvecklingen globalt.

Konflikten i Iran har fått långtgående globala konsekvenser för handel, energimarknadernas stabilitet och stigande livsmedelspriser. Detta har lett till en snabbt försämrad humanitär situation i många länder, även utanför regionen. Regeringen ser mycket allvarligt på utvecklingen. För att motverka krisen är det viktigt att EU tillsammans med internationella partner verkar för att Hormuzsundet återöppnas så snart som möjligt. En utdragen konflikt med en blockad som fortsätter efter sommaren riskerar enligt flera tunga prognoser att orsaka stor ekonomisk skada med potentiellt halverad global tillväxt i år från 3,4 procent till 1,7 procent. Hormuzsundet hanterar omkring 35 procent av den globala sjöburna oljehandeln, och krisen har lett till ett initialt bortfall på ca 10 miljoner fat per dag, vilket har drivit upp energipriserna kraftigt.

Blockaden av Hormuzsundet påverkar även tillgången till konstgödsel. 25 procent av världens produktion är kopplad till Golfstaterna, och en tredjedel av handeln passerar Hormuzsundet med prisökningar på 50 procent sedan krigets utbrott. Att stabilisera energimarknaderna och säkra tillgången till konstgödsel är därför centralt för att motverka ytterligare globala pris- och försörjningschocker.

Kraftigt ökade importkostnader skapar ett mycket ansträngt makroekonomiskt läge för många utvecklingsländer. Samtidigt väntas inflationen tillta kraftigt och lånekostnaderna öka, vilket ytterligare försvårar situationen för redan skuldsatta ekonomier. Situationen ökar risken för social och politisk instabilitet i många länder. Energikrisen har tydligt blottlagt många utvecklingsländers sårbarhet på grund av deras beroenden av fossila bränslen.

I detta läge när allt fler länder omprövar sina energival är det viktigt att EU är engagerat och tydligt visar hur unionens stöd- och finansieringsmekanismer kan bidra till att påskynda en grön omställning, vilket EU kom överens om den 21 april i år i rådsslutsatser för att stärka EU:s energi- och klimatdiplomati. Som en ledande givare av klimatbistånd och med svenska företag som är föregångare är Sverige pådrivande i EU.

I nuvarande allvarliga och oförutsägbara läge är humanitärt stöd viktigt. FN bedömer att upp till 45 miljoner ytterligare människor globalt kan drabbas av akut hunger under 2026 om konflikten fortsätter – utöver de 318 miljoner människor som redan lever i akut livsmedelsosäkerhet.

Sverige är en mycket stor humanitär givare, och vi ger stora kärnstöd till centrala humanitära aktörer. Kärnstödet gör det möjligt för organisationer att agera snabbt och att rikta resurser dit behoven är som allra störst. Sida har nyligen presenterat en omfattande humanitär biståndsallokering för 2026 och uppmantrar andra medlemsländer och kommissionen att bidra på motsvarande sätt.

Genom att skala upp och samordna humanitärt bistånd via EU-budgetens instrument samt genom ett nära samarbete med FN och andra internationella organisationer kan EU bidra till att möta ökade behov av livsmedel, skydd och grundläggande samhällsservice i världens mest utsatta länder. Samtidigt är det viktigt att EU och medlemsstaterna tydligt kommunicerar om sitt stöd för att våra humanitära insatser, investeringar och övriga initiativ blir synliga och förstås i partnerländerna. Detta bidrar till att stärka förtroendet och motverka desinformation.

Även om konflikten hittills inte har lett till omedelbara migrationsströmmar mot EU understryker regeringen vikten av fortsatt hög vaksamhet och nödvändig beredskap baserad på de verktyg och den politik som EU har utvecklat under de senaste åren. Ökade humanitära utmaningar i världens utvecklingsländer riskerar att påverka migrationstrycket mot Europa.

Anf. 25 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Det känns lite som att vi sluter cirkeln med den här punkten. Jag var inne på det tidigare.

Här ser vi verkligen de otroligt stora konsekvenser som detta får i de mest utsatta länderna. Flera av dessa länder kommer sannolikt att få stor påverkan på sina skördar, och det är också länder som redan är påverkade av klimatförändringar. Det är fråga om otroligt utsatta människor, och det är otroligt svårt att ens leva i dessa regioner. Det är vad vi är på väg mot, och det är en fruktansvärd och oacceptabel utveckling.

Jag reagerar därför på att ståndpunkten i stort sett bara lyfter fram det humanitära. Det humanitära är otroligt viktigt. Det är klart att det är jätteviktigt att stötta människor i att överleva för dagen, men det är också viktigt att säkerställa att det går att ställa om och att det går att leva långsiktigt, att man kan försörja sin familj, få tillgång till mat och att barnen kan fortsätta att gå i skolan och så vidare.

När man har lyft upp att man har tydliggjort många utvecklingsländers sårbarhet till följd av beroende av fossila bränslen är det långsiktiga utvecklingsbiståndet en otroligt viktig fråga. Hur ser biståndsministern på balansen mellan humanitärt stöd och det långsiktiga utvecklingsbiståndet?

Jag reagerar på att man i ståndpunkten väljer att lyfta fram Sverige och den svenska politiken så mycket. Sverige är absolut fortfarande en av de största givarna när det gäller kärnstöd, men vi har verkligen gått med i tåget och avvecklat mycket av vårt bistånd. Stödet till UNDP har vi i stort sett slaktat – apropå utveckling. Då blir det konstigt att säga att folk ska titta på oss och göra som oss, när vi snarare minskar vårt kärnstöd. Det känns som en märklig ingång för mig, om det är vårt budskap till de andra länderna.

Vi ger ungefär 19 miljarder mindre i bistånd i år än vad vi skulle ge om vi stod kvar vid enprocentmålet. Jag undrar lite över den ingången i samtalet, det vill säga om vi ska framhålla oss själva som ett gott exempel när vi står i det ledet.

Framför allt vill jag höra biståndsministern resonera om balansen mellan humanitärt stöd och utveckling.

Anf. 26 REBECKA LE MOINE (MP):

Jag tackar ministern för dragningen även på den här punkten.

Mitt i allt elände är det ändå lite hoppfullt att vi gemensamt kan inse hur sårbara vi är när vi är beroende av ett fåtal stater, till exempel vårt fossilberoende. Vad gäller mineralgödsel och konstgödsel kommer säkerligen även våra matpriser att påverkas framåt hösten. Vi är starkt beroende av dessa insatsmedel.

Min fråga är på övergripande nivå. Vad menar den svenska regeringen om att vi ska göra oss oberoende av fossila bränslen och att man ska ompröva sina energikällor? Kärnkraften är också starkt beroende av import vad gäller anrikat uran. Då spelar det ingen roll hur många urangruvor vi öppnar i Sverige eftersom uranet måste anrikas någonstans. EU är ju beroende av import från Ryssland. 20 procent av det anrikade uranet som vi använder i kärnkraft i Europa kommer från Ryssland.

Med insikten att vi inte vill gynna Putins krigskassa, att vi inte vill göra oss beroende av ett fåtal stater, blir min övergripande fråga: Vart vänder man blicken? Vilka andra och alternativa mer oberoende energislag är det man ser sig om efter?

Vad gäller den svenska kontexten är ett relativt enkelt sätt att göra sig mer oberoende den ekologiska odlingen. Vi behöver inte göra oss beroende av just mineralgödsel. Hur ser regeringen på att försöka stötta de lantbrukare som kan förse oss med livsmedel – helt oberoende av den här krisen?

Anf. 27 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Ordförande! Jag börjar i kronologisk ordning även denna gång.

Det är precis som med ens egen plånbok, eller vilken budgetpost som helst, att det handlar om prioriteringar. Om allt är prioriterat, om humanitär stöd är prioriterat, utvecklingsarbete i stort är prioriterat, SRHR är prioriterat, klimat är prioriterat, Ukraina är prioriterat, utbildning är prioriterat, då är inget prioriterat. Man kan inte prioritera allt samtidigt. Det ligger i sakens natur.

De mycket akuta konsekvenser som riskerar att hända nu, givet krisen och kriget i Iran, innebär att vi värnar det humanitära arbetet. Det har vi gjort hemma i Sverige. Visst har UNDP fått mindre pengar, men World Food Programme, Unicef och liknande har fått mycket omfattande svenskt stöd.

Det handlar just om att vi vill värna och prioritera det humanitära arbetet för att det bokstavligen räddar människoliv. Vi räddar bokstavligen människoliv om människor får mat i magen, rent vatten och vaccin.

Varken den svenska biståndsbudgeten eller EU:s biståndsbudget är oändlig. Budgeten är ändlig, och då måste man prioritera mellan olika saker. Där har vi hela tiden understrukt – i vår EU-position men också i den svenska regeringens politik – att det humanitära arbetet är otroligt viktigt.

Jag vet inte om jag instämmer i ledamotens beskrivning om att vi har avvecklat mycket bistånd, givet att vår minskning är 5 procent av vårt totala bistånd. Det är alltså mycket, mycket mindre än vad länder som Storbritannien, Frankrike och Tyskland har aviserat eller redan beslutat om. Vi gör alltså en mindre justering i jämförelse med många andra. Det är nästan så här: Välj valfri FN-organisation och vi kommer att vara en av

de absoluta toppdonatorerna. Undantaget är kanske UNDP, men när det gäller många av de andra är vi absolut störst i hela världen.

Det är samma sak i fråga om de humanitära kriserna. Ta Gaza som ett konkret exempel! Där är vi näst störst, i absoluta termer, i hela EU. Bara Tyskland, som är ett ganska mycket större land än Sverige, är större givare när det gäller den humanitära krisen i Gaza – till exempel.

Sedan tänker jag att vi sparar enprocentsdebatten till andra forum, så att säga.

Det för mig då in på det andra frågebatteriet. Det är klart att det är uppenbart för många länder att vi är alldeles för fossilt beroende. Sverige är ett föregångsland på många sätt, men det finns mycket vi kan göra här hemma. Och det finns ännu mycket mer som till exempel globala syd kan göra. Den här typen av störningar i handelssystemet visar ju på bräckligheten i systemet.

Det handlar om två saker. Det handlar om klimatet, som vi alla slåss och stångas med. Det är en fråga på liv och död i många länder. Men det handlar också om just att vara beroende av – hur ska jag uttrycka mig? – icke-demokratier, som kanske inte alltid har särskilt stor respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Det är klart att det här är otroligt viktigt. Det är därför både Sverige, bilateralt, och EU är så pass stora givare när det gäller anpassning men också när det gäller investeringar som faktiskt får ned fossilberoendet och koldioxidutsläppen.

Jag tänker att jag kanske sparar frågorna – återigen – om kärnkraften, om livsmedel och om ekologisk odling i Sverige till debatter i kammaren. De hör ju inte riktigt till just den diskussion vi ska ha i EU. Och det finns andra länder, vilket inte minst Sverige har visat, att vända sig till när det gäller uran än just Ryssland.

Anf. 28 ORDFÖRANDE:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Då rör vi oss till övriga frågor. Några sådana finns inte noterade.

Då tackar vi statsrådet med medarbetare så mycket för medverkan vid dagens sammanträde med EU-nämnden.

Jag önskar lycka till i rådet och en trevlig långhelg, när det blir dags.

Anf. 29 Bistånds- och utrikesminister BENJAMIN DOUSA (M):

Tack så mycket – detsamma!

Anf. 30 ORDFÖRANDE:

Tack!

§ 1 Utrikesfrågor – utveckling	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 4 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	1
Anf. 5 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 6 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	2
Anf. 7 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	3
Anf. 8 REBECKA LE MOINE (MP).....	4
Anf. 9 CATARINA DEREMAR (C)	4
Anf. 10 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M).....	4
Anf. 11 REBECKA LE MOINE (MP).....	5
Anf. 12 ORDFÖRANDEN.....	6
Anf. 13 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M).....	6
Anf. 14 CATARINA DEREMAR (C)	6
Anf. 15 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	6
Anf. 16 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M).....	7
Anf. 17 ORDFÖRANDEN.....	7
Anf. 18 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M).....	7
Anf. 19 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	8
Anf. 20 REBECKA LE MOINE (MP).....	9
Anf. 21 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M).....	9
Anf. 22 REBECKA LE MOINE (MP).....	10
Anf. 23 ORDFÖRANDEN.....	10
Anf. 24 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M).....	11
Anf. 25 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	12
Anf. 26 REBECKA LE MOINE (MP).....	12
Anf. 27 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M).....	13
Anf. 28 ORDFÖRANDEN.....	14
Anf. 29 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M).....	14
Anf. 30 ORDFÖRANDEN.....	14